

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt.; 200 szóig 2 frt.; a másodszori hirdetésnél
100 szóig 80 kr.; harmadikánál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Az állami főreáliskola Debreczenben. Orosz István. — Az egyházi közigazgatási bíróságról. Dr. Kovács Sándor. — A segéd- és időközi lelkészek ügye. Szarka Tamás. — Tárca. Kun Bertalan jubileumára. S. Szabó József. — A reformáció kora. Dr. Kardos Albert. — Közügyeink. A heves-nagykunsági egyházmegye törvényjavaslati tárgyalása s ennek eredménye. Referens. — A n.-károlyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Ecsedi. — A bihari ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Körözsvölgyi. — A u.-becskereki ev. ref. templom felavatása. Vöröss Zsigmond. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

Az állami főreáliskola Debreczenben.

Lapunk nem áll ugyan helyi érdekek szolgálatában, másoldalról nem feladata az általánosabb állami érdekek bővebb fejtegetése sem: mégis azon nevezetes eseményt, mely a Debreczen városi reáliskolának államivá létele által e napokban*) előttünk végbement, méltatás nélkül nem hagyhatjuk. Az a körülmény, hogy itt egy szép jövőre hivatott közmívelődési intézmény nyert az átadással voltaképpen betetőzést, felülemeli ezen tanév megnyitásának tényét Debreczen város helyi érdekeinek szűk körén, mert nagy és népes magyar vidék előtt lett ez által hozzáférhetővé a tudományoknak olyan csarnoka, mely épen a mi tartózkodó s újabb próbatételektől visszahúzódó híveink előtt eddig úgyszólván teljesen ismeretlen volt.

Magát a debreczeni főiskolát pedig nem csak annyiban érdekli ez átalakulás, hogy általa túltömött gymnasiumának a normális határok közé visszatérését remélheti, hanem sokkal inkább azért, mert a most, elvalahára, ereje teljéhez jutott tanintézet voltaképpen anyaiskoláknak, ez ősi kollégiumnak szülte. Örömnappal tehát a megnyitás

*) A debreczeni állami főreáliskola új szervezetében és új — habár ideiglenes — helyiségében, az első évi megnyitóját f. hó 14-ik napján tartotta, a tanítás pedig 16-ikán vette kezdetét. Az ünnepélyes átadás október hóra elhalasztatott. Szerk.

napja főiskolánkra nézve: az édes anyának örömmünnepe.

A mai főreáliskolának első csiréit feltaláljuk a főiskolánkban, a népiskolai négy évi tanfolyam felett a gymnasiumi első osztálylyal párhuzamosan ősidőktől fogva fennállott magyar-tertiában; melyet 1864-ben a gőzmalom-társaság 10,000 frtos alapítványa és a város támogatásával a polgár-iskola, utóbb polgári reáliskola váltott fel, folyton a főiskola kebelén. A főiskola 1873-ban átadta ugyan a városnak ezen polgáriskolát, de a város által annak helyére állított főreáltanoda (előbb négy, később öt osztálylyal) még mindig a kollégium épületében maradt. Első igazgatója is egy főiskolai rendes tanár volt; kinek lemondásával az önálló szervezkedés teljességbe ment ugyan, de a helyi közösség és összeköttetés egészen a jelen tanévig fennállott.

E történelmi előzményeknek megfelelően tehát nem mehetett végbe a most már állami főreáliskola jelen évi megnyitása, új korszakának e nagy jelentőségű kezdő napja a nélkül, hogy az főiskolánk körében a legközelebbi érdeklődést, az elért siker feletti igazi öröm érzését föl ne keltette volna. Üdvözli azért főiskolánk az új tanintézetet, mint anya gyermekét; üdvözli úgy is, mint immáron erőteljes ifjút, kitől szép képességeihez méltó munkát remél. Elismerését nyilvánítja a régi tanárkar, s annak fáradhatlan igazgatója iránt, ki évek hosszú során lankadást nem ismerő kitartással küzdte a cél felé, míg azt végre elérni sikerült; elismerését a városi hatóság iránt, mely ritka áldozatkészségével a megoldást lehetővé tette.

Egész nyíltsággal szólva, óhajtottuk volna ugyan, hogy a nemes város azon rendkívüli áldozatkészsége főiskolánk erősítése és fejlesztése érdekében lett volna megnyerhető, az állam pedig teljesen a maga erejéből állította volna fel az új tanintézetet: de ha az a mai viszonyok közt elérhető

nem volt, e körülmény legkevésbé sem zavarja örömlenket. Magunkra nézve ugyanis hinnünk és remélnünk kell, hogy a város erőforrásai nincsenek még annyira kimerítve, hogy adandó alkalommal azokhoz fojyamadni ne lehetne; hiszszük és reméljük, hogy a nemes városban jövőre is feltalálható lesz úgy a képesség, mint a jóakarát főiskolánk érdekében hasonló nagylelkű áldozatok tételére.

Hogy Debreczenben egy teljes reáliskola álljon fel akár a város, akár az állam erejéből — az elengedhetlen és tovább nem halasztható feladatot képezett; legfényesebben igazolja ezt az intézet növendékei számának gyors emelkedése. A tudományok sokoldalú fejlődése természet-szerűleg vonja maga után az erők ily széteszlását a tanintézeteknek immár nemcsak a felső, de a közép fokozatán is. A többoldalú képzettség bizonyára jótékonyan emeli majd közműveltségünk színvonalát. A szélesebb látkör és magasabb műveltség, mely a nyugot művelt népeinek kitüntető tulajdona, csak az ily többoldalú képzés egymásra hatásából fejlődhetik; ez irányban — valljuk be — nekünk, az alföldi magyarságnak még sok tennivalónk van.

Hirdesse és terjessze tehát mindenik tanintézet a szépnek, jónak és igaznak eszméit, küzdjön azokért saját eszközeivel lankadatlanul, férfiasan; a nemes verseny csak hasznára szolgál a közügynek. Igaz ugyan, hogy ránk reformátusokra, kik hátramaradni eddig sem szoktunk, most sem kívánunk, fokozódó terheket hárít a küzdelem; de hiszszük és valljuk, hogy a híveinkben élő őserő a nagy cél elérésére feltalálja és megteremti a jövőben is a szükséges eszközöket.

Előre hát mindkét részről, Isten nevében!

Orosz István.

Az egyházi közigazgatási bíróságról.

IV.

A közigazgatási bíróság szervezésénél minő elvek vezették a bizottságot — az indoklás ez iránt is kellő felvilágosítást nyújt. Figyelembe kellett ugyanis venni:

a) A fegyelmi ügyekben eljáró bíróság szervezetét; ezéhez hasonlóan kellett amazét is alkotni. Itt azonban el nem hallgathatom egy aggodalmamat, melyet nagyon szeretnék eloszlatva látni. A jelen esetben ugyanis nem „hasznoló“, hanem egybevágó alkotásról van szó, mert ugyanazok az elnökök, a helyettesek, a tagok, érvényes határozathozatalra ugyanannyi tag jelenléte kívántatik stb. Elvi tekintetben kifogás alá eshetik az olyan közigazg. bírósági szervezet, melyben a közigazgatásnak a törvénykezéstől elválasztása gyakorlati valóságot nem nyer, bár kénytelen vagyok elismerni azt is, hogy külön tagokból alakítandó e. megyei és kerületi tanácsok létesítése sok nehézséggel járt volna, s a sokféle munus ecclesiasticum korunkban legalább — valljuk be őszintén — czélját tévesztené.

b) Figyelembe kellett venni, hogy az e. közigazgatási ügyek is sürgős elintézést igényelnek.

c) A gyorsaságra való tekintet maga után vonta, hogy a felelbbvitel korlátozva van; az e. ker. tanácstól további felelbbvitelnek hely épen nem adatik.

d) Minthogy bíróságaink felerésze nem jogász bírókból alakul, az eljárásnak nem volt szabad formáságokkal túlléphetni, melyek míg egyrészt az eljárásban — hibákra igen könnyen szolgáltathatnak alkalmat, másrészt pedig a felelbbvitelnél az ügy érdemleges felülbíráására akadályul szolgálhatnak.

Felette messze vinne, ha a javaslat ide vonatkozó részének pontonkénti ismeretetéséhez fognék, s bírálgatnám, hogy a szakaszokban foglalt intézkedések mennyiben felelnek meg a vezéreleknek. A kit az ügy érdekel, ezen nem csekély szellemi élvezettel járó munkát maga is megteheti.

Azonban még egy ellenvetésre reflectálok, melyet ezen intézmény ellenzői szintén nagy élat-val hangoztatnak, nevezetesen, hogy „ez a trójai ló“, hogy „ebben rejlik autonomiánknak desorganisatiója“. A bírói hatáskör és illetőségéről szóló fejezet áttekintése után vélekedésünk szerinti képtelenség ezen intézmény behozatalától autonomiánknak csorbulását félteni. Van-e abban — kérdjük — csak egy pont is olyan, mely az egyházmegyék és egyházkerületi közgyűlések autonóm jogainak megsértésével a tanácsok részére közvetlen intézkedési és rendelkezési jogot osztogatna? Van-e abban csak egy pont is, melytől e. megyei és kerületi gyűléseink hatáskörének „megcsapolását“ félteni lehetne? Nincsenek-e a javaslatban csaknem aggodó gondossággal „a minores causae“ kikeresve, s a közigazgatási bíróságok jogkörébe útalva, s nincsenek-e viszont a „majores causae“, a fontosabbak és jelentékenyebbek épen a közgyűlések részére fentartva „ne pluribus ac saepe minoris momenti causis et casibus Synodus gravetur“, — hogy a kánonok régi kifejezésével éljünk. Nem keresgélek külföldi példák után, de csak erdélyi hitsorsosaink s a szász lutheránusok egyházalkotmányára vetek tekintetet, s kérdem, hogy azoknak e. megyei és e. ker. tanácsai s ezeknek Bezirks- és Landes-Consistoriumjai desorganisálják-e autonomiájukat, avagy — más intézmények alkotmányos összműködése körében — desorganisálhatják-e?

A mi egyházmegyei és kerületi tanácsaink minden tagját az egyes egyházak presbyteriumai választják, tehát „test a mi testünkéből, vér a mi vérünkéből“. Ez a lényeg; s ha a lényeg a zsinat-presbyteri egyházi alkotmány alapeszméivel megegyező, a többi csak másodsorban jöhet figyelembe. A tanács hatásköre nem kivülről, hanem a saját magunk által hozott egyházi törvényeinkben nyer szabályozást; ha hatalmával esetleg visszaélne — bizalmunkat megvonhatjuk tőle, illetőleg saját egyházi bíróságaink előtt tartoznak eljárásukért felelni. Az elnevezés irrelevans, a tartalom a döntő, a ki ezt tagadja, az a püspök és püspök közt sem tud különbséget tenni. — Az osztrák lutheránus és református hitsorsosok „Oberkirchenrath“-ja ellen én, mint a zsinat-presbyteri alapokon nyugvó magyar ref. egyház tagja, más kifogást nem tudok tenni, mint azt, hogy tagjai a felségtől élethossziglan neveztetnek ki, az állam által díjaztatnak stb., — de ha a Gemeindeversammlung, avagy a Gemeindevertretung választaná annak tagjait, s (uram bocsáss!), az egyház még díjazná is őket lelkiismeretes és terhes munkájukért, ugyan miféle kifogást emelhetnék én akkor az Oberkirchenrath ellen?

Meg aztán (de ezt már szomorú érzések közt mondom) van már nekünk olyan consistorium-féle kormányzó organu-

munk, habár szervezetlen állapotban is! Nézzünk csak szét kerületi gyűlésünk tagjai feletti a gyűlés harmadik, avagy éppen negyedik napján. A buzgó elnökökön kívül látni fogjuk ottan az esperes urak nagyobb részét, egy-két e. megyei gondnokot s ennél semmivel se több c. és világi tanácsbíró, meg a jegyzőket, esetleg egy pár képviselőt. A gyűlés többi tagjai egymás után rövidítik meg mandátumaik tartalmát, közönségesen szólva: elpárolognak. Ez az egynehány kitaró buzgalmú ember morzsolja le azután a tárgysorozatnak legalább felét. — Semmi sem új a nap alatt. Ezen „jelenség“ ellen dörög már harmadfélszázad előtt tartott komjáthi zsinatunk is, midőn elítélőleg nyilatkozik róla e szavakkal: turpe enim ac inordinatum est cum principium fervet, medium tepet, exitus alget (V. 9. c.), vagyis az akkori magyarsággal: nem szép dolog biz az, mikor a gyűlés „elein buzog, közepin pösög, végén pedig ugyan meg is hül“.

Meggyőződésem szerint ennek a „meghülésnek“ is alkalmas ellenszere leendene az e. közigazgatási bíróság!

Azért azonban nem tartom sem „árulóknak, sem lőrükre alkudozóknak“ azokat, a kik velem nincsenek egy véleményben.

Dr. Kovács Sándor,
jogtanár.

A segéd- és időközi lelkészek ügye.

Az egyházi törvény 34-ik §-a az egyházközségi segédlelkészeknek megengedi, hogy a presbyterium ülésén bármikor jelenlehetnek és szólhatnak, de szavazati joguk nincs. — A 99-ik §. szerint egyházi beszédet csak a rendes lelkészek és segédlelkészek tarthatnak. — E két §. emlékezik meg a segédlelkészekről, s míg az egyházfiaknak és egyes egyháztagoknak külön fejezetek vannak szentelve, addig a „segéd- és időközi lelkészek ügyének törvényszerű rendezése tárgyában intézkedni a fennálló gyakorlat alapján az egyes egyházmegyék s illetőleg egyházkerületek jogkörébe tartozik; önként értetvén, hogy a hol az egyházmegyék s illetőleg esperesek tartják jogkörükben a segéd- és időközi lelkészek ügyének rendezését, minden egyes esetben tartoznak intézkedésökről tudomásvetel végett a püspöknek jelentést tenni“. Igy mondja ezt a 94. §.

Miután a segédlelkészek legalább is vannak olyan lényeges tényezők az egyetemes egyház gépezetében, mint az egyházfiak: óhajtható volna, hogy az összeülendő zsinat a segéd- és időközi lelkészek ügyének törvényszerű rendezését legalább részben maga intézné el, ha csak egy §-ban is, és kimondaná, hogy ezeknek fizetése a domesztikából 100 forintra egészítendő ki. A hol magasabb fizetés van gyakorlatban, az érintetlenül hagyatik.

A káplánokra vagy van szükség, vagy nincs. Ha van szükség rájuk, akkor mindenesetre megérdemelnek tizenkét évi tanulás után annyi fizetést, a mennyit kap egy négy osztályt végzett gyermek-ifjú, mint segédtanító. Mert hát ilyenek is vannak. Szükség törvényt ront. Segédtanítóul csak képezdét végzett egyén alkalmazható ugyan; de ez nem tartatik meg mindenütt. De még ha diplomája van is az illető segédtanítónak, e diploma megnyerése sokkal kevesebb tanulási időt igényelt, mint a papi oklevél megszerzése. A segédtanító a legtöbb helyen nem vezeti önállóan, egyedül az iskolát, hanem

főnöke mellett segédkezik; a segédlelkészek pedig igen sok helyen minden papi teendőt végeznek; mert különösen kisebb egyházakban csak akkor alkalmaztatnak, ha a lelkészek teljesen elgyengült állapotra jutottak. Ezek tehát nem is segédek, hanem helyettesek.

Azt mondani, hogy a segédtanítók kevesebb munkát végeznek, mint a káplánok, nem helyes, mert ha ez igaz, akkor amaz állítás sem hazugság, hogy a tanítók teendője fontosabb, súlyosabb levén, mint a lelkészeké, tehát ez utóbbiak kevesebb fizetést érdemelnek. A segédtanítók az ifjú kor elején elvégezvén az iskolát, csakhamar rendes állomást kapnak; a segédlelkészek közt a 30 éven felül levők nem ritkák. A segédtanító ruházkozhatik tetszése szerint; a káplánok bársony kucsmában s törvény által rendelt öltönyben tartoznak fungálni. Ez bizony 50 forint fizetésből nem nagyon telik.

Nem követelhető, hogy a szegény elagott lelkész erején felül dotálja segédjét, illetőleg helyettesét; de igényelhető a zsinattól, hogy az egyháznak eme múlhatlanul szükséges szolgálait vegye atyai gondjaiba.

Egy másik dolog, melyről szólani kívánok, a 118-ik §-ban rejlik, a hol a 2-ik kikezdésben ez mondatik: „oly lelkészek, kik más életpályára lépnek (kivéve a tanárit), vagy hivataluktól felfüggesztettek, semmiféle lelkészi teendőt nem végezhetnek többé s lelkészi oklevelük is érvénytelennek nyilvánítandó“.

Ez természetesnek látszik a rendes lelkészre nézve, ha minden ok nélkül hagyta el a lelkészi pályát. Mert ha egészségi állapota nem engedi kötelességei végezését, káplánt tarthat, illetőleg helyettesét, a ki mindenféle papi teendőt végezni köteles. — De már most ha a segédlelkész hagyja oda a lelkészi pályát, nem ok nélkül, hanem például egészségi tekinteteből: kérdés, hogy ennek oklevele érvénytelennek nyilvánítandó-e? Mert bizony sajnos, ezeknek sem adott az Ur változhatlan erősséget. Ezek segédet nem tarthatnak. Kérdés, hogyha egy segédlelkész, mint ígérhirdető egyidőre nem felelhet meg hivatásának, oda hagyja állomását s valamely irodában pennával keresi meg kenyerét: ez esetben elvesztette-e diplomáját? Mert hogy erre eset ne lehetne, nem állíthatjuk.*)

Világosnak látszik e szerint, hogy a törvény 118-ik §-a kiegészítésre vár, s kimondandó, hogy a segéd- és időközi lelkészek oklevelének megtartása vagy elvesztése feletti ítélethozatal az egyházmegyék s illetőleg egyházkerületek jogkörébe tartozik. Kimondani egyszerűen, hogyha más pályára lépett a lelkész, illetőleg segédlelkész, elvesztette oklevelét: szerintem nem humánus dolog.

Szarka Tamás.

Tárcza.

Kun Bertalan jubileumára.

Félszázadja, hogy hirdeted
A Krisztusba' nyert életet.
Félszázad közt, — — sír — és bölcső,
Az idő egy emberöltő.

*) Mi tudunk erre éppen tanulótársaink között két konkrét esetet. Szerk.

— S te állsz, — — ajkid predikálnak
E megváltott, új világnak.
Áldás, ima egybefonvák
Visszaszállnak e napon rád.

N e g y e d s z á z a d, hogy emeltek
Az egyházba' főembernek.
Szeretet volt ott a paizs,
Az környezett azóta is.
Szelidséged, szód varázsa
A vihart megzabolázza.
S jársz, — égi fény, erő veled, —
Mint az Ur a habok felett.

Járj még soká — habok jönnek —
Őszalakja régidőnek!
Üdvözölni míg sietnénk,
Vigye e dalt szálló fecskénk!
— Elj sokáig! — — élsz is mindég,
Mert ha egyszer elmegy innét:
Szelid szód a fuvalomra
Megzendül, mint Memnon szobra.

Naprágy.

S. Szabó József.

A reformáció kora.*)

A XVI. század első felében teljesen megváltozik Magyarország politikai, vallási és művelődési képe.

Az a szerenésetlen ifjú király, ki a mohácsi ütközetből menekülve egy kiáradt patak vizébe fúlt, majdnem magával temette a magyar nemzet állami függetlenségét is. Két ellenséges pártra szakad a magyar. Egy rész a szomszéd Ausztria urában, a Habsburg-házban keresi a török ellen az ország és a keresztyénség védelmét, másik rész félti az idegen királytól hazája alkotmányát és szabadságát, s nemzeti fejedelmet választ. Megindult a hosszú, véres testvérharc, melynek hasznát csak a közös ellenség, a török látja, mely mind jobban megfészkeli magát hazánk szívében. A nemzeti szabadságukra féltékeny magyarokat a közös ellenség sem bírja egyesíteni a Habsburg-párttal; ellenkezőleg hajlandóbbak a pogánynyal fogni kezni, mint idegen királyt ültetni trónjukra.

A politikai meghasonlást csak növeli a vallásbeli szakadás, a pártok ellenségeskedését csak tüzezi a felekezetek gyűlölete. A XVI. század ugyanis a reformáció százada. Csodálatos, hogy az a vallásos mozgalom, melyet messze földön, Wittenbergában és Genfben, idegen férfiak, Luther és Kálvin szelleme indított meg, mily hirtelen gyorsasággal terjed el hazánkban, kivált a magyar népben, melyet Németországhoz vagy Helvéciához nem kapcsolt sem vérrokonság, sem érdek-közösség, sem a szellem azonossága.

A reformációnak gyors és nagykörű hódítását bizonyosan sok külső körülmény is magyarázza; a magyar főpapok nagy része odaveszett a mohácsi csatában, és így nem volt, ki hathatósan akadályozhatta volna a hitújítást; több főúr magánérdekből is az új valláshoz állott és magával vitte számos jobbágját, az ellenkirályok is elnézést tanúsítottak új hitű párthíveik iránt stb.

*) Részlet szerzőnek, debreczeni főreáliskolánk tehetséges ifjú tanárának „A magyar szépirodalom története“ című, sajtó alatt levő művéből.

De talán nem nagy merészség, ha mi mélyebb okot is keresünk. Nekünk úgy tetszik, hogy a középkornak misztikus katholicizmusával, Krisztusnak rajongó imádásával, aszkéta szenteknek és ábrándos vértanúknak tulságos tiszteletével a magyar nemzet józan gondolkozása és egyszerű érzése még azon öt század alatt sem bírt teljesen összeolvadni, mely Szent Istvántól a mohácsi vészig elfolyt. A reformáció tehát, mely az érzelmi rajongásnak bizonyos értelmi józanságot, az érzelgő vallásosságnak komoly buzgóságot állított szembe, nem ütközött nálunk mély meggyőződésekkel össze, sőt inkább fölöttébb egyezett a magyar népnek józan, komoly természetével.

Felfogásunk mellett szól az is, hogy a magyar nép örömmel fogadja a reformációnak mind radikálisabb fejlődését. — Luther tanítását csakhamar elnyomják Kálvin hitbeli nézetei; majd a Kálvin va'lástét-elét is odahagyja a magyarság jó része és az unitárius elveknek hódol. Később az unitárius egyház feje, Dávid Ferencz, nemesak a szentháromságot tagadja, hanem Krisztusnak isten-voltáról sem akar tudni. Sőt akad néhány oly híve is, kik végkép elválnak a keresztyénségtől, csupán az ótestamentumot ismerik el szentírásnak s így megalkotják a szombatosok szektáját, ezt az eredeti magyar felekezetet.

E hitújítási mozgalmakból és felekezeti küzdelmekből áll e századnak szellemi története. Alig hat hazánkba a wittenbergai 95 vitapontnak híre és alig kerülnek az országba Luther könyvei, az új vallás mindjárt talál hívekre és apostolokra. — Hívei még szerzetesek közül is kerülnek ki, apostolai meg leginkább külföldön járt tanuló ifjak. E lelkes ifjak faluról-falura, városról-városra járnak; prédikálnak az új vallásról és vitára hívják ki a régi egyház férfait. A nép a templomba gyűl meghallgatni a vitázó feleket. Az egyik hirdeti, hogy immár csak Krisztus ígéit kövessék és ne figyeljenek többé az Antikrisztusnak, vagyis a pápának parancsára, hitbeli igazságot ne keressenek az egyházi atyák írataiban, hanem csupán a szentírás két részében; szentekhez ne fohászkodjanak, mert embernek embert imádni nem illik, hanem forduljanak egyenesen Istenhez. Ugyancsak ez azt is tudtára adja a népnek, hogy Isten sehol és sohasem kívánja a papok nőtlenségét s abban sem lát vétet, ha Isten házában mindenki a maga nyelven énekel és könyörög. Ha mind e merész új dolgokat az ellenfél nem tudja megczáfolni, akkor a nép elszakad a régi egyháztól és elfogadja a Luther hitelveit.

A vita néha valamely főúr palotájában folyik le, mert ha a reformátor a maga meggyőződéséhez tudta vonni, nemesak őt magát, hanem jobbágyainak legnagyobb részét is megnyerte az új hit híveül.

De nemesak katolikusok és reformátusok vitáznak, magában az új egyházban is többféle szakadás áll be. Kálvin követői ép oly éles harcot viselnek szószéken és irodalomban testvéreik, a lutheránusok ellen; a két felekezet papjai össze is gyűlnek nagy vitára, és bár maga a fejedelem vezeti a gyűlést, dogmáikat nem bírják megegyeztetni. Majd az unitáriusok közül kerül ki néhány buzgó térítő, kik lelkesedéssel küzdenek a többi felekezetek ellen, és eicinte nagy hódítást tesznek a magyar népben.

A vallásos érzés ad szint a politikai, társadalmi és családi életnek. Ezért van, hogy e kor költészetében oly tetemes helyet foglal el a vallásos elem, hogy elbeszélő költeményeink jó része vallási célra szolgál, hogy líránk jobbára egyházi költészet, mely magába olvasztja a hazafiúi érzéseket és elnyomja a világi, kiváltképp a szerelmi lant húrjait.

De a századnak költészete, általában irodalma, nemcsak vallásos, egyszersmind protestáns is. Az új evangéliumnak csatára hívó harsonája a katolikus múzsát hallgatásra bírja; katolikus magyar költészetet az egész korszakban nem találunk. Az új vallás ecclesia militans, melynek legfőbb fegyvere a sajtó és a szószék. A reformáció nemcsak a latin egyház ellen támad, de megtöri a latin irodalom zsarnokságát; s épen ebben áll hazánkban a reformációnak nagy irodalomtörténeti jelentősége.

Az új vallás papjai magyar nyelven hirdetik Isten ígését, magyar énekkel költenek áhítatot a gyülekezet szívében; magyar nyelven adják híveiknek kezébe a bibliát és magyar theologiai munkákban bizonyítják az új hit igazságát. Szóval megteremtik a magyar költészetet, sőt többet, a magyar irodalmat.

Ez irodalom természetesen jobbára vallásos, de azért a világi termékeket sem zárja ki magából; találkoznak történeti és mondai tárgyú költeményekkel, sőt az egyházi énekek szerzői mellett a szerelmi lírának is akad egy kiváló költője.

Dr. Kardos Albert.

Közügyeink.

A heves-nagykunsági egyházmegye törvényjavaslati tárgyalása s ennek eredménye.

Egyházmegyénk ez évben már harmadik közgyűlése f. év augusztus 5. és 6. napjain tartatott meg Kunhegyesen, az ottani ref. egyház meghívása folytán és vendégszeretetének élvezése mellett, miért fogadja itt a nyilvánosság előtt is a megjelentek elismerő köszönetét.

A közgyűlést megelőző napon, lelkészértekezlet tartatott 3 órakor délután; majd 5 órakor a gyűlést megelőző általános értekezlet. Mielőtt azonban ez kezdetét vette volna, egyházmegyénk Mózese: ngys. Horthy István úr egy, a kegyelet és tisztelet adóját lerovó kirándulásra tett indítványt, mit a jelen voltak borongó érzelmek s komoly gondolatok kíséretében tettek meg, t. i. kivonultak néhai Székely Károly, boldog emlékezetű esperesünk sírjához, melyet gyönyörű emlékoszloppal jelölt meg a kegyelet. 810 frt gyűlt össze részint a kunhegyesi s az egyházmegye más gyülekezeteiől, részint ismerőitől, barátaitól és a családtól; ez összegből 750 frt fordított a sírkő felállítására s vasrácscaal bekerítésére, 60 frt pedig tőkésítettik, míg 100 frtra nő, a mikor, mint alapítvány, a Székely Károly neve alatt kamatja $\frac{3}{5}$ részével egy szegénysorsú árva gyermeket jutalmaz, $\frac{2}{5}$ rész pedig a sír gondozásáért fog kiadatni.

A kő a temetőben, az alapítvány a jutalmazottak szívében soká, soká tartsa fenn és ápolja emlékét!

Az előértekezlet s majd a közgyűlés — mindkettő népes — komoly megfontolással végezte nagy és nehéz munkáját, s meggyőződésem szerint az egyház igazi javát tekintette vezéresillagául s nem engedte magát hangzatos jelszók által félrevezettetni, mint tették — a megjelent referádák alapján nyert értesülésem szerint — a legtöbb egyházmegyei közgyűlések.

Ez alkalommal csak a törvényjavaslatra vonatkozó megállapodásokat közlöm főbb vonásokban.

Mindenekelőtt az „ev. ref.“ elnevezést kívánjuk egyszerűsíteni s visszaállítani a régi református, reformált elnevezéseket.

Az egyházközségi közgyűléseket mindenütt szervezendőknek, a kurátorokat — a presbyterium kebeléből — a presbyterium által választandóknak ajánlja közgyűlésünk. A tanítói és tanári testületeknek a presbyteriumokban képviseltetése helyesbítendő; a lélekszám-arány szerinti szavazást csak azon esetben véljük elfogadhatónak ha az csupán az egyházkerületi tisztviselőkre terjesztetik ki; mert ellenkező esetben — épen egyházmegyénkben — teljesen megsemmisítenék a kis egyházak befolyása, a mostani rendszer mellett is 9 nagy egyház 16 szavazatával 16 kis egyház 16 szavazata állván szemközt.

A belhivatalnokok életére vonatkozó §-ok úgy tüntetvén fel a lelkészeket, tanárokat, tanítókat és énekezőket, mintha azok nem egy testületnek, nem ugyanazon cél felé vezető hivatalnokai volnának: azt kívánja egyházmegyénk törvény által elrendeltetni, hogy a belhivatalnokokat egyformán kötelező szabályok alkottassanak, — a lelkészekre vonatkozólag javasolt 141—147. §-oknak megfelelő módosítása és pótlása által.

Az egyházmegyék tisztikara épúgy ne legyen tisztújítás alá vetve, mint az egyházkerületeké, a konventi képviselők az egyházkerületek által választassanak.

Legfontosabb része a törvényjavaslatnak a lelkészválasztási törvény, melyet egyházmegyénk elvetendőnek tart, s helyette az érvényben levő jelölési törvényt kívánja visszaállíttatni az egyház igazi érdeke, az egyházmegyék hagyományos jogai és virágzása szempontjából.

Megdöbentő dolog, hogy a lelkészválasztási javaslatnál nem jajdult fel a lelkési kar a törvényjavaslat miatt, mely a szabadválasztás jelszava alatt teljesen törli az egyházi törvény és a kánonok azon, az egyházak igaz érdekét védő intézkedését, hogy a lelkészválasztásnál az érdem jutalmaztassék, hogy alkalmatlanok és néltatlanok be ne bocsáttassanak az egyes egyházakba, sőt törli a választások megsemmisítésének erkölcsi okait. Korcskedést, vesztegetést, subpiántalást, fizetéselengedést.

Szabad lesz tehát a vásár, az egyházkerületi minősítések alapján, melyet közgyűlésünk szintén kihagyatni javasol.

Csekély felfogásom szerint épen azok, kiknek érdekében a szabadválasztás céloztatik, fogják azt leglamarább megbánni. A mai kortesvilágban ki lesz szolgáltatva a választó egyház a kortesek üzelmének, a káplánok pedig — nos? azok örülhetnek? Örülhet, a kit a jó szerencse, vagy kortesfogás valamely jó egyházba bejuttat, de a többiek ha egyszer papokká lesznek, ott vesznek, a hova őket balvégzetők juttatta s kilátás nélkül az előmozdításra, félrebeük könyveiket, lemondhatnak az egyháziasság ápolásáról s kereshetik — még pedig legelőbb hiába kereshetik — annak a vezérfonalnak a végét, mely családjuk biztosítása érdekében, anyagi javak megszerzésére vezetné őket. El lesznek feledve, hiszen e törvény — úgy a hogy van, — a korteskedésnek és a káplánoknak kedvez csakis.

Érzem, hogy keserűségbe mártottam tollamat, tudom, hogy keménynek fogják találni ítéletemet, sőtének színezésemet. Isten látja lelkemet nem tehetek róla, meggyőződésem ez, és remegve aggódom egyházunk legszentebb érdekeiért, s tölem nem vitathatja el senki, hogy helyesen ítélt meg a dol-

gokat. Általános az öröm a szabad-választás reményében, mely választási javaslatot Mocsáry úr az egyetlen sikerült és elfogadható résznek hirdet az előkészítő bizottság munkálatában. Ő tudja, miért. Én nem tartom olyannak, sőt a próbaszónoklat törvénybe iktatása nélkül, — melyet egyházmegyénk elrendelni óhajt — valóságos absurdumnak, a szabad-választás sattyójának. Válaszszon a gyülekezet szabadon — azok közül, a kiket nem ösmer; 10–20 gyermek közül a vakbábzó, bekötött szemű gyermek fogja meg azt, a kit előre megneveznek? Vagy a szerenese vezeti kezét, a századik esetben, vagy az, *hoggy félrebillenti a szemét eltakaró kendőt.*

Tiszteletes atyámfiak, tegyétek szívetekre kezeteiket, a káplánok iránti jóindulat ne tegyen igazságtalanokká benneteket a káplánok legnagyobb része iránt, mert 1-ső osztályú egyház kevés van, de annál nagyobb számú a IV. oszt. ekklézsiá. Ne kárhoztassátok őket arra, hogy idejutván, elveszzen előlök az előléptetésnek, jutalmazásnak még a reménye is.

Épen azért, mert ilyenektől fél egyházmegyénk, beillesztetni óhajtja a törvénybe most is a szabályellenes választásról szóló §-át a törvénynek.

De még nem is ez minden, mi lelkeket aggodalommal tölti el. Kihagyatott a törvényjavaslatból az a cikk, mely szerint a lelkészválasztás hatálya a megválasztottnak egész életidejére kiterjed. Őh majd támadnak fiatal óriások, kik nyugalomba helyeztetik a felbujtott nép által az öreg pástort, ki már életének javát az egyház szolgálatában töltötte el. Talán lemondtak papjaink a hosszú élet reményéről, desperáltak. vagy annyira bíznak erőikben, hogy az nem hagyhatja el őket, elbizakodottakká lettek, hogy nem emelte fel szavát senki?

Én felemelem szavamat, ne legyen elhangzó szó a pusztában.

Az egyházi adóra vonatkozólag egyházmegyénk véleménye az, hogy az osztályba sorozás gyakorlatiatlan és igazságtalan törvénye helyett az egyházi rendkívüli és az iskolai adók birtokaránylag vettessenek ki a helybeli lakók és a vagyonnal vagy üzlettel bírókra, a csak birtokosok, de másutt lakók adójuk 25%-ja után rovatván meg enemű adókká!; a rendes egyházi adót (párbér, kepe stb.) pedig csak a helyben lakók fizessék, még pedig különbség nélkül egyenlő arányban.

A közigazgatási bíróság tervezetét, mint szintén a törvénykezés módosítását is elfogadták, az élettől várva a régi consistoriumok felelevenítésének megpróbálását.

A nevelés és közoktatás törvényjavaslatánál a tanítók, tanárookra vonatkozó intézkedésekhez szólottunk nyomatékossabban, azt kívánván, hogy a gymnasiumi tanárok és illetve gymnasiumok ne csak névleg legyenek az egyházmegyék hatósága alatt, hanem valósággal is, végre, hogy a tanárok szabadsága a korlátoztassék egyházunk sarkalatos hitelvei és a hazafiság által.

Még azt jegyzem meg csakis, — s azzal berekesztem tudósításomat, — hogy az egyházmegye a maga véleményét nem útasításképen adta képviselőinek, hanem csak irányelvekkel, szabadságukra bízván legjobb meggyőződésök követését, mely a tárgyalások folyama alatt fölmerülő érvek miatt változást szenvedhet.

Referens.

A n.-károlyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Augusztus 27-én elég szép számmal gyűltek össze M.-Szalkán a gyűlés tagjai, érdeklődvén legfőbbképen a zsinati törvényjavaslat iránt, melyre véleményes javaslatot egyes bizottságok terjesztettek be.

Az első véleménykülönbség a 28. §. 11. pontjánál nyilatkozott, melyet a bizottság eredeti szövegében elfogadásra javasolt, míg a gyűlés nagy többsége ezzel ellentétben az eddigi gyakorlat mellett foglalt álláspontot, s a nagyobb egyházak kétezer lélek után számítandó egy-egy szavazatát nem helyesli. Részt vettek e hosszan tartó vitában az eredeti törvényjavaslat mellett gr. Degenfeld József, ellene pedig Segesváry József esperes, Kulin Imre egyházm. gondnok s többen. Szavazás döntött a vita felett s az eredeti törvényjavaslat elvetetett.

A konventi tagok egyházkerületi gyűlés által választása gyakorlati könnyebbség végett elfogadtatott, habár elvileg a gyűlés nem helyesli.

A lelkészválasztási törvényjavaslatnál következő módosítások fogadtattak el:

Káplánok pályázhatnak 1. és 2. osztályú egyházakba akkor is, ha ily egyházakban nem működtek gyakorlatilag, 186. §.

A theologiai tanárok a rendes lelkészekké! egy fokozat alá vétessenek, s tanárságban töltött idejük minősítésükre különösebb előnyt ne nyujtson. 188. §.

Középiskolai és tanítóképzői lelkészjellegű tanárok ily minőségben töltött éveik számításba ne vétessenek, ha csak e mellett lelkészi teendőket is nem végeznek.

Lelkészjellegű püspöki titkárok káplánokul tekintessenek, minden előny nélkül!

Csere útján lelkészváltozást a két gyülekezet és érdekelte lelkészek, ne pedig pusztán a presbyteriumok eszközölhessenek, miután a lelkészválasztás is a gyülekezet joga.

Szavazati joggal bírjon a lelkészválasztásnál minden egyháztag, ki adóköteles, miután kötelezettsége úgyszintén rajta behajtatik. 195. §.

Társ- és leányegyházak lelkészválasztásba befolyása az egyházfentartáshoz járulások arányában állapítandó meg.

A pályázatra nem bocsátás mindenkiel szemben a törvény §-aira hivatkozással világosan indokolandó, miután nincs felelősség.

Nem véleményeztetett elfogadásra a 209. §. eme tétele: „pályázóknak a választó egyházban megjelenése a választásból kizárást vonja maga után“, sőt inkább a gyülekezetek egyeseket meghívhatnak s helyben meghallgathassanak.

A más helyre választott lelkész helyére, elköltözése előtt is választható legyen új lelképásztor, hogy így nagyobb ok nélkül a gyülekezetek vezér nélkül ne maradjanak.

A közalapról szóló 5. rész helyesléssel elfogadtatott.

A közigazgatási bíróság felállítása egyhangúlag nem véleményeztetett.

Az itt nem érintett pontjai a törvényjavaslatnak helyeseltettek.

Zsinati képviselőkre beadott szavazatok felbontatván, megválasztottak: Segesváry József esperes, Kulin Imre egyházm. gondnok rendes, Ujlaki Gábor egyházm. főjegyző pót-képviselőnek. Világi pót-képviselőre újabb szavazás lesz Debreczeni István, Ilosvay Aladár és Miklóssy Márton között.

Egyéb apróbb, helyi érdekű tárgyak annyira elfoglalták a gyűlés idejét, hogy az utolsó számok lámpavilágnál intézettek el.

Ecsedi.

A bihari ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A bihari ev. ref. egyházmegye f hó 2-án tartotta ez évi második rendes közgyűlését N.-Váradon a vármegyeháza nagytermében, nt. Szabó Károly esperes és mélt. Ritoók Zsigmond gondnok urak elnöklete alatt.

A gyűlésen a lelkészi kar elég szép számmal volt képviselve, míg a világi részről szokatlanul csekély számmal jelentek meg, minek oka a két egymásután következő gyűlés közötti rövid időköz lehetett; ugyanez okból a tárgysorozat is igen rövid volt.

A gyűlés lefolyása különben a következő volt:

Elnöklő esperes buzgó imádsága után szívélyesen üdvözölve a megjelenteket, a gyűlést megajítja.

A tárgysorozat — mely ezúttal, igen helyesen, nyomtatásban jelent meg s a tagok közt szétosztott — első pontját a nagy gonddal és szakértelemmel szerkesztett esperesi jelentés előterjesztése s az esetleg arra vonatkozó intézkedések megtétele képezte. Igen nagy tért kellene igénybe vennem e becses lap hasábjain, ha ezen minden tekintetben kimerítő esperesi évi jelentést részletesen akarnám ismertetni. Ez okból csak az egyszerű számadatok közlésére szorítkozom, a melyek azonban a szakszerű jelentésben gondosan csoportosítva, minden ékesszólásnál szebben hirdetik úgy egyházmegyénk kormányzójának e téren hivatottságát, mint a vezetése alatti egyházmegye szellemi és anyagi haladását.

Ezek szerint van egyházmegyénkben anyaegyház 42, leányegyház 1, fiókegyház 116, összesen 159. Rendes lelkész 42, segédlelkész 4, időközi lelkész 1, összesen 47. A lelkek száma az anyaegyházakban 47,003, a fiókegyházakban 1224, összesen 48,247. Szaporodás a múlt évihez képest az anyaegyházakban 726, a fiókegyházakban 533, összesen szaporodás 1259. A lelkek számát a lelkészek számához viszonyítva, minden lelkészre esik átlag 1112 lélek. A szülöttek száma törvényes ágyból 1887. Törvénytelen ágyból 274. Halva szül. 78. Összes szülöttek: 2239. A múlt évihez képest a törv. ágyból szülötteknél apadás 154. A törvénytelen születéseknél szaporodás 1. A halva szülötteknél szaporodás 5.

A szülöttek összes száma a lélekszámnak 4·97%-a. A törvénytelen szülöttek a törvényes szülötteknek 14·5%-a, legtöbb a törvénytelen szülött N.-Váradon és Mező-Telegden.

Meghalt 1727. Apadás a múlt évihez képest 273. A meghaltak száma a népességnek 2·60%-a. Házasságra lépett egyforma vallású 352 pár, vegyes vallású 66. Összesen 418 pár. Apadás a múlt évihez képest 74. Áttért 21. Kitért 25.

Iskolakötelesek száma 6—12 évig 5722, a népességnek 12·19%-a. Iskolába jár 5475, tehát az iskolaköteleseknek 95·69%-a. Iskolázatlan 129, az iskolaköteleseknek 2·20%-a. Iskolakötelesek 12—15 évig 1837, a népességnek 3·69%-a. Iskolába jár 1176, a tanköteleseknek 64%-a. Az iskolák szellemi állapota, a tanítók működése az iskolalátogató bizottságok jelentései szerint általában kielégítő. A tanítók közül kitűnő 9, dícséretes 16, kielégítő 37. Konfirmáltatott 728.

Az egyházi és iskolai célokra tett kegyes adományok összege a lefolyt évben 4994 frt 94 kr-ra ment. Ezek közt ne-

vezetesebbek ifj. Stepán István n.-várad, ág. vall. lakosé, ki Lesen a tornyot felépíttette 600 frt értékben, s néhai Puskár Gábor p.-toldi lakosé, ki a nevezett egyháznak 1000 forintot hagyományozott.

A belhivatalnokok körében a következő változások történtek: Doma Gyula esökmői s. lelkész-tanító Fugyiba lelkész-tanítóul választatott, Kálmán Béla s. lelkész nyüvedre id. lelkészül alkalmaztatott. A tanítói körben Kis Ferencz n.-kerekli leánytanító elhalt, végül Schiffer József róm. kath. vallású „de áttérését határozottan ígérő“ . . . okleveles tanító Hegyköz-Ujlakra ideiglenesen alkalmaztatott.

Az egyházmegyei közgyűlés a minden tekintetben kimerítő jelentésért, a midőn köszönetét fejezné ki esperes úrnak, egyidejűleg azt egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vétetni rendeli, valamint ifj. Stepán István n.-várad lakosnak és Puskár Gábor p.-toldi lakos utódainak az egyház oltárára tett nemesszívű adakozásaikért jegyzőkönyvileg szavaz köszönetet. Végül Schiffer József róm. kath. tanítóra nézve egyházmegyei közgyűlésünk határozottan kimondja, hogy tekintettel iskolánk felekezeti jellegére, őt semmi szín alatt sem alkalmazza.

A tárgysorozat rendén következett ezután az állandó szavazatbontó bizottság jelentése az egyházmegyei világi tanácsbíróságra és a zsinati képviselőkre elrendelt szavazások eredményéről, melyszerint egyházmegyei világi tanácsbíróul választatott általános szavazattöbbséggel Miskolczi Árpád megyei főszámvevő s egyházmegyei világi jegyző, ki ez utóbbi tisztséget 10 év óta viseli már egyházmegyénkben egész odaadással. A jól sikerült választás felett egyházmegyénk gyűlése élénk éljenzésben fejezi ki örömét, miközben az új tanácsbíró az esküt letévén, mint a számok komoly embere nem szóval, de tettekkel ígéri megköszönni az egyházmegye kitüntető bizalmát.

Zsinati képviselőül választattak egyházi részről: rendes tagul Szabó Károly esperes, póttagul Biró János egyházm. tanácsbíró. Világi részről: rendes tagul Ritoók Zsigmond egyházm. főgondnok, póttagul Kis Elek egyházm. világi tanácsbíró. Ezek után mélt. Ritoók Zsigmond egyházm. főgondnok egy tartalmas beszédben kifejti, hogy bármennyire megtisztelőnek tartja is magára nézve az egyházmegye ezen kitüntető bizalmát, de azt — a néme'y egyházmegyék által megpendített útasításadás mellett — el nem fogadhatja, mivel meggyőződését, lelkiismereti szabadságát semminemű útasítás által megköttetni nem engedi . . . Különben is úgy elvei, mint egész működése ismeretes az egyházmegye előtt . . . A mire egyházmegyei közgyűlésünk egy szívvel-lélekkel jelentette ki, hogy szeretve tisztelt főgondnokunk álláspontját teljesen ismerve és méltatva, választottuk őt egyhangúlag ezen tisztségre, s így útasításadásról — sem ő neki, sem társainak — szó sem lehet!

Ezután több folyó ügy intéztetett el gyors egymásutánban, melyek közt nagyobb vita keletkezett a felett, hogy N.-Kerekli a sok adósság s súlyos terhek miatt leányiskoláját ideiglenesen beszűnetheti-e? A határozat az lett, hogy tekintettel a rendkívüli helyzetre, a leányiskola ideiglenesen, a megszabott feltételek mellett beszűnethető, mindaddig azonban, míg a községi leányiskola fel nem állíttatik, köteles az egyház a leányok oktatásáról a tanító által gondoskodni.

Ezután következett a közalapi segélykérvények tárgyalása. A folyamodó egyházak M.-Kakucs, Csátár, Fugyi a kért segélyre ajánltnak, valamint a lelkészek közül ezúttal egyet-

len folyamodó, a tűzvész által károsult mező-telki lelkész, Námassy Imre a kért segélyre ajánlatot.

A mező-telki legelő-adóügy egyházmegyei ügyésznek kiadatik, valamint a m. kakuesi temető telekkönyvezési ügye is. Józsa Gábor pósalaki lelkész gyámoldai tartozása el nem engedtetik, míg a n.-várad-újvárosi lelkészlak kibővítése jóváhagyatik, valamint a b.-sz.-mártoni iskolaépítés tervrajza is. — Még a vánesodi egyház kérvénye intéztetett el kedvezően, kik Erős Károly tanítójukat állandósítani kéri; ezután két szavazás következett, egyik a lelkészjelölőkre, — megválasztattak újabb egy évre rendes tagokul Biró János, Nádudvari Lajos egyházi, Kis Elek világi részről, póttagokul Csillag Lajos egyházi, Mezei Mihály, Miskolczy Árpád világi részről, — a másik a körözs-nagyrévi ideiglenes körlelkészre, hol a tanácsbírói kar szavazott; megválasztott 3 pályázó közül Karácson Imre n.-várad-i s. lelkész és vallásnár. Ekkorra már elkezdte a déli órák, a gyűlés d. u. 4 óráig felfüggesztett s a zöld asztalok mellől csaknem teljes számmal vonultak át a gyűlés tagjai a szomszédos Széchenyi vendéglőbe társas ebédre. Hol, dacára a botránnyosan rossz és hanyag-kiszolgálásnak, — vagy talán éppen azért, — oly derült hangulat uralkodott, a minő egyházmegyei gyűlések alkalmával régen nem volt. — Mondanom sem kell, hogy nem hiányoztak a felköszöntők sem, a jelenlevő új tanácsbíróra, zsinati képviselőkre, lelkészi karra stb. De a derült percek, sőt órák is elrepültek, s a délutáni órákban folytatott a félbeszakadt gyűlés; tárgyalás alá vétetett a nyüved-i lelkészválasztás megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. A tárgyalás után az egyházmegyei bíróság félrevonulván, zárt ülésben ítelt. Az ítélet a panaszosokat panaszukkal elűsította s a vizsgálati költségek viselésében elmarasztalta. Panaszosok az ítélet ellen fellebeztek . . . Ezzel a gyűlés bezárattott.

Körösvölgyi.

A nagy-beckereki ev. ref. templom felavatása.

Fényes és örökké ragyogó betűkkel leendő beírva a nagy-beckereki ev. reform. egyház történetében a folyó év aug. 30-ik napja. Hiszen forró vágyuk, hő óhajításuk testesült meg, a miért oly igen epedtek. Ott van most már a felavatott templom, az ő szépen keresztül vitt goth stíljével, hirdelve az egyház iránti lángoló szeretetet, hitbuzgóságot; hirdelve az ottani lelkész, t. Szalay úr fáradhatlanságát, százezrek áldozatkészségét, a melyek tették lehetővé azt, hogy az oly sok nyelvű és felekezeti helyen egyházunknak és nemzetiségünknek hatalmas védbástyája lett fölemelve azon impozáns külsejű, szépen berendezett bensejű, gyönyörű templomban, a melynek felavatása következőleg folyt le.

Délelőtt 10 órakor vonult a templom-térre főtiszt. és méltóságos Szász Károly püspök úr vezetése alatt egyházmegyéink lelkészi kara palástosan, s világi küldöttei, hogy a zárkő betételén jelen lehessen. Előbb azonban Szalay József lelkész a beckereki egyház küzdelmekben, de fenséges vonásokban is gazdag történelmét olvasta fel hévvel és igaz lelkesedéssel. Ezután az egyház és a templomépítés története, az adakozóknak nevei egy üvegbe tétetve, a templom falába helyeztetek; majd a zárkő tétetett helyére, mire püspök úr ezen szavak kíséretében: „az örökkévaló egy élő Istennek nevében, az Atyának, a Fiúnak és a Szent Lélek Istennek tiszteletére szentelem

e templomot“, négyszer a zárkőre ütött a kalapáccsal, mi megtörténvén, a jelenvoltak a templomba mentek. Nagy és tágas az, mégis alig volt képes befogadni az áhítatosok seregét. Ott láttuk az egyházmegyén kívül a városi és megyei hatóságok küldötteit, Beeskerek előkelőségét, a kisdud egyház csaknem minden tagját örömkönyvekben úszó szemekkel.

Felálló énekül a 75-ik dicséret 1—2—3—4—5. verse énekeltetett, mit a 128-ik zsoltár első verse követett. Ezután hangzott fel főtiszt. Szász Károly úr kenetteljes imádsága. — Majd a 233-ik dicséret 3-ik versének eléneklése után nt. Szabó János esperes úr lépett az úrasztalához (a szószék még nem volt készen) s Máté 17: 1—5 alapján az ő szokott ékesszólásával tartott egy oly hatalmas egyházi beszédet, mely bizton állíthatom, hogy minden jelenvoltaknál a velők megoszlásáig hatott. Ezután a 234-ik dicséret 2—3. versei hangzottak el, majd következett az úrvacsoraosztás, mely alkalommal a szertartási beszédet, úrvacsoraosztást bezáró imádságot Szalay úr tartotta, ő osztván a kenyeret, a poharat pedig nagy. Tatár János szeghalmi lelkész úr, mialatt a hívek a 168-ik dicséret 6-ik versét énekeltek, majd ugyanazon dicséret 9-ik verse után nagy. Garzó Gyula gyomai lelkész úr lépett az úrasztalához, s lelket megragadó, a magosságba fölemelő keresztelési agenda után a helybeli lelkész kis leányát megkeresztelte. A végső megáldó szavakat Dobby Lajos gyulai lelkész mondá el, s a 122-ik zsoltár 1., s a 233-ik dicséret 8. verse eléneklése után eloszlott — d. u. 1 órakor — az áhítatos lelkek serege. A templomkijáratnál folyt adakozás közel 60 forintot eredményezett a templomépítés költségeinek fedezésére.

Délután 5 órakor ismét istenitisztelet volt, mely alkalommal Kecskeméty Ferencz békési lelkész úr I. Péter 2: 5 alapján prédikált a lelki házról, annak építéséről. Igen szépen fejtegette, hogy ha most már bevégeztetett az Ur házának építése, a híveknek mit, miből és mi módon kell építeniük?

Ekként folyt le a lélekemelő ünnepély, s ha most hozzáteszem azt, hogy délben a kaszinó termeiben közetéd, estve ugyanott műkedvelői zene- és felolvasó estély volt tombolával egybekötve, mi a beszerzendő harangok költségeire közel 400 forintot eredményezett: úgy tudósítói kötelességemnek eleget tettem. Van azonban egy olyan dolog, mit elhallgatni nem tudok, hanem ki kell tennem a nyilvánosság elé, kérvén arra az érdeklődőktől a tárgyilagossá észrevételek megtételét.

Ez volt az úrvacsoraosztási szertartás, mely teljesen elűtően végeztetett a szokottnál. A szertartási ígék is Máté, nem pedig Pál szerint mondattak el. — A Révész-féle szertartási könyvben felhozott 3 kérdés helyett a következők tétettek fel Szalay úr által: Hiszitek-e, elismeritek-e, valljátok-e, hogy bűnösök vagytok? Hiszitek-e, valljátok-e, elismeritek-e, hogy egyedül a Krisztus érdeme által igazu'hatok meg? Fogadjátok-e, hogy ezután Krisztus szerinti életet éltek? Igen szép kérdések, de az általunk használtaktól teljesen elütők, s meg is látszott a meglepetés kinyomata, különösen a jelenvolt lelkészi kar arcán. Sőt hallám, hogy egy jelenvolt egyházi képviselő, nem tudom, hovávaló gondnok, fel akarta venni az úrvacsorát, de mivel nem az ő szokásos szertartását hallotta, ezen szándékától elállott.

Nincs ugyan teljesen elfogadott szertartási könyvünk, a min mihamarább megírni kell az egyöntetűség kedvéért, de azért kérdem: van-e ahhoz joga egy lelkésznek, hogy míg azon a bajon segítve leendő, a szokottól, mely már vérünkben való

vérré, csontunkból való csonttá vált, önkényűleg eltérhessen s másikat alkalmazzon?

Resiczabánya, 1891. szept. 9.

Vöröss Zsigmond,
evang. reform. lelkész.

Különfélék.

Kun Bertalan jubileuma. A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület nagyérdemű püspökének, Kun Bertalannak szép ünnepélyt fognak e hó 20-án Miskolczon rendezni. Ekkor éri ő el lelkészi fölavatásának ötvenedik, miskolczi lelkészkedésének negyvenedik és püspökségének huszonötödik évfordulóját. Az ünnepély alkalmával Vay Miklós báró egyházkerületi főgondnok fogja üdvözölni a püspököt, konventi elnöktársát s átnyújtja a nevére teendő alapítványról szóló okíratot, s az egyházkerületi lelkészek, tanárok, tisztviselők és tanítók arczképeit s aláírásait tartalmazó albumot. Tiszántúli egyházkerületünket Vályi János főgondnok, Kiss Áron, Szeremley József, Peterdy Károly, Lukács Ödön esperesek, Gróf Degenfeld József, Izsaák Dezső egyházmegyei gondnokok, Tóth Sámuel egyházker. főjegyző, debreczeni főiskolánkat pedig Dr. Bacsoni Lajos és Joó István igazgatók fogják ez ünnepélyen képviselni. Mi őszinte, igaz tiszteletünket küldjük az ünneplő egyházfőnek, kinek érdemes multját és szép jelenét egyiránt tudjuk becsülni és méltányolni. Tárcazarovatunkban egy szívből fakadt költeményt adunk ki e jubileumra, és sok ezekkel együtt kívánjuk, hogy egyetemes magyar ref. egyházunk ősz Árona lelki és testi erőinek teljes birtokában éljen még ad multos annos! — A jubiléris ünnepély sorrendje és egyéb intézkedések ügyében a következő részletes tudósítás érkezett hozzánk. Reggel 9 órától 1/2, 10-ig tartó harangozás alatt a testvéregyházkerületek küldöttségei, a tiszáninneri egyházkerület és egyházmegyék, a helybeli egyházak és testületek képviselői a miskolczi ev. ref. főgimnázium keleti udvarán összegyűlvén, együtt indulnak az új templomba és ott elfoglalják előre kijelölt helyeiket. A templomi ünnepélyt megnyitó közös éneklés után a sárospataki főiskolai énekkar énekel, mely után az ünneplő püspök úr imát mond. Az ima után a miskolczi daláregylet alkalmi éneket ad elő, s Mitrovics Gyula egyházkerületi főjegyző, sárospataki hittanár és főiskolai lelkész mond egyházi beszédet, melyet a sárospataki főiskolai énekkar éneke követ. Ezután kóji Comáromi László Abaujmegye alispánja, mint legidősebb egyházmegyei gondnok, megnyitván az egyházkerületi közgyűlést, az egyházkerület nevében üdvözli az ünneplő férfit és általadja neki az egyházkerület közönsége által az ünneplő főpásztor nevére teendő alapítványról szóló okíratot és az egyházkerület s nyolcz egyházmegye összes egyházi és világi hivatalnokainak arczképeit magában foglaló dísz-

albumot. A főpásztor válasza után a helybeli ev. ref. egyház főgondnoka üdvözli a püspök urat és átadja tiszteletének emléktárgyául az egyház ajándékát: egy ezüst kehelyt. Az ezt követő püspöki válasz után a miskolczi daláregylet éneke következik és a befűző orgonajáték alatt a küldöttségek és az ünneplő közönség a templomot elhagyván, Borsodvármegye székházában a nagyterembe gyűl, hol a tisztelgő küldöttségek fogadása következik, melynek vezetését és rendezését Dr. Szepessy Zsigmond főszolgabíró eszközli. A tisztelgés bevégezése után a „Három rózsza“ szálló nagytermében rendezendő díszbéd pontban 2 órakor kezdődik, s ennek rendezését Dr. Csáthy Szabó István vezeti. Estve 1/2, 8 órakor a nemzeti színházban díszhangverseny tartatik. Másnap, szept. 21-én d. e. 9 órakor és a következő napon az egyházkerület rendes őszi közgyűlése a vármegyeiháza dísztermében tartatik meg. Minden az ünnepélyre tartozó ügyekben a városháza nagytermében felállított központi iroda ad felvilágosítást és útasítást, melynél mindennap reggel 9—12 és d. u. 3—5 óráig minden idetartozó ügyekben megkeresések történhetnek.

A zsinati előmunkálatokra beérkezett egyházmegyei vélemények összeszedésével, és azokról jelentés-készítéssel megbízott tiszántúli egyházkerületi küldöttség folyó hó 16-án tartotta tanácskozását Debreczenben. Azon egyházmegyei véleményeket csoportosította először, a melyek elvi kérdéseket és szempontokat illetnek, azután a melyek csak stularis módosításokra, csekélyebb változtatásokra vonatkoznak; végre összeszedte az egyházmegyék külön indítványait és javaslatait, melyeket, mint zsinati tárgyakat a zsinat elé kívánnak terjeszteni az egyes egyházmegyék. Ezen egyházkerületi küldöttség tagjai voltak: Horthy István egyházmegyei gondnok elnökle alatt Szőke János esperes, Kiss Albert egyházkerületi tanácsbíró, Izsaák Dezső egyházmegyei gondnok, Tóth Sámuel és Dr. Kovács Sándor egyházkerületi jegyzők.

A m.-szigeti ev. ref. lyceum köréből. A m.-szigeti ev. ref. lyceumban az új iskolai évet megnyitó istenitisztelet folyó hó 5-ikén tartott meg a kormányzó tanács tagjainak, a tanári karnak és a szép számmal egybesereglett tanuló ifjúságnak jelenléte mellett. A Szentlélek segítségül hívása és Darabánth Gusztáv vallásánár buzgó imádsága után, Várady Gábor felügyelő gondnok a tanári karhoz és a tanuló ifjúsághoz intézett szép beszédben jelezte állásáról való visszalépését. Intette az ifjúságot, hogy szeressék tanáraikat, mert a szülei házon kívül sehohsem oly nélkülözhetlen a szeretet, mint a tanár és tanítvány között; hiszen a hol ez megvan, ott önként fakad a bizalom, a ragaszkodás, az engedelmség; ott a tanár szigora a szeretet szigora lesz, ott a fegyelem gyakorlását a tanítványok az atyai érzelem nyilvánulásaképen fogják tekinteni. Azután a tanári karhoz fordulva, az egyetértés fentartását és növelését ajánlotta, mivel „concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur.“ Köszönetet mondott a tanári karnak, hogy őt az iskola érdekében folytatott munkálkodása közben jóakarattal és kitartással támogatta. Kijelentette, hogy ámbár állásáról lemond, búcsúzni azért nem kíván a tanári kartól, mert mint homokhordó napszámos ezután is folytonosan és

utolsó lehelletéig munkálkodni óhajt az iskola ügyeinek előmozdítása érdekében. Végül erőt, egészséget kívánt a tanári karnak a beállott új esztendőben. Beszédére a tanári kar nevében Szilágyi István válaszolt, köszönetet mondván neki az iskolai ügyek körül 25 év alatt kifejtett munkásságáért. Másnap, szeptember hó 6-ikán, pártfogósági közgyűlést tartott Várady Gábor felügyelő gondnok. Ennek a gyűlésnek a főtárgyát az ő lemondása képezte. Igen hatásos, s 25 évi gondnoksága alatt az iskola bel- és kültörténetét felölelő, gondosan részletezett beszédet tartván a nagyszámmal egybesereglett pártfogósági tagok előtt, visszavonhatatlanul lemondott állásáról, mivel — úgymond — az iskolának küszöbön álló s immár elodázhatatlan építkezése az övénél erősebb, fiatalabb vállalat igényel. Krüzsely Bálint jogtanár és Szilágyi János kir. közjegyző, pártfogósági tagok igyekeztek őt állásának megtartására bírni, de megmaradt kijelentett szándéka mellett, mert — úgymond — az iskola legjobban felfogott érdeke kívánja azt, hogy új ember vegye át az ügyek vezetését. Ekkor Héder János helyettes felügyelő gondnoknak szépen indokolt indítványára Várady Gábor érdemei jegyzőkönyvbe vétettek, s egyúttal örökös tiszteletbeli felügyelő gondnoknak választott meg. Várady Gábor meleg ajánlatára pedig a pártfogósági gyűlés az eképen megürült felügyelő gondnoki székbe egyhangúlag Szöllősy Antal takarékpénztári vezérigazgatót ültette, azt a férfit, a ki mint iskolai pénztárnok, mint kormányzótanács tag és mint helyettes felügyelő gondnok, már a multban is annyit munkálkodott az iskola kül- és belügyeinek emelése körül. A gyűlés befejezése után a tanári kar testületileg megjelent Várady Gábornál, hogy megköszönje neki 25 évi gondnokságának sok és kiváló tényét. A tanári kar érzelmeit Szilágyi István igazgató tolmácsolta. Másnap, szept. 7-ikén Várady Gábor vezette a kormányzó tanácsai és pártfogósági tagokból álló díszes küldöttséget Szöllősy Antalhoz, felkérni őt a felügyelő gondnoki székbe, de terhes tisztének elvállalására. Szöllősy Antal engedett a bizalom ily szép nyilvánulásának s elvállalta a gondnokságot, ígervén, hogy első teendője az iskolai épület befejezése lesz, s a ki az ő protestáns buzgalmát, munkaszeretétét, áldozatkészségét ösmeri, az egy szempillantásig sem kételkedhetik azon, hogy ígérteit befogja váltani. Vékony Antal. (Várady Gábor, állásától visszalépett felügyelő gondnoknak fentebb jelzett beszédét mielőbb egész terjedelmében közölni fogjuk. Szerk.).

A resiczabányai ev. ref. imaház felavatása. Isternek legyen érette hála, erről is tudósíthatom immár az itteni kisdéd, de nagyfontosságú egyházunk iránt érdeklődőket. Megtörtént az e hó 6-ikán, esendben, egyszerűségben. Kivül alig látszott rajtunk valami, de a szívek titkait és a lélek állapotát vizsgáló Isten előtt nem maradt észrevétlenül azon főséges öröm, a melyet az elszigetelt helyen élő, maroknyi hitfeleink éreztek, midőn a szkulyai lelkész, Nagy Bertalan úr az úrasztalához lépett, szépen átgondolt beszédében fejtegette a CXXII. zsoltár 1. verse alapján azon örömet, a melyet érezhetünk akkor, midőn így szólnak hozzánk: menjünk az Urnak házába. Majd alólírott lépett az úrasztalához s alkalmi ágendázás után az úriszentvaacsorát osztá ki az azt éhezők és szomjúhozóknak. Egyéb nem történt nálunk. Egyszerű, de benső volt ünneplésünk. Magasztos és Istenhez főlemelő hálaadásunk, mert nagy dolgokat cselekedett velünk kegyelme, és irgalmának szárnyai fedeztek be minket. Hogy az imaház és lelkészlakás vételéből mennyi teher nyomja gyenge vállunkat, arról ezúttal nem szó-

lok. Hogy a mult évben kibocsátott esdő szavaink 90%-a nem talált meghallgattatást, azt ezúttal mellőzöm. Ne rontsák azok fentszárnyaló érzéseinket. Majd máskor fogok arról beszámolni. Hiszen egyházunk újra a kegyes jóltévékhöz fog fordulni, kiknél szavaink nem találtak jótettekben nyilvánuló visszhangra. Ha ezt kibocsátjuk, jól esik remélnem, hogy e tekintetben örvendetesebb dolgokról írhatok. Az Isten kegyelme mindnyájunkkal! Resiczabánya 1891. szeptember 10. Vöröss Zsigmond, ev. ref. lelkész.

Lelkészválasztás. A beregi ev. ref. egyházmegye kisbégányi lelkipásztori állomásának betöltésére szeptember hó 14-én végbement választás alkalmával másodszori szavazással dőlt el a dolog, a mikor is Barta József ottani helyettes lelkész szótöbbséggel választott meg. Legyen az új lelkipásztor minden munkáján az Urnak gazdag áldása!

A Gyakorlati bibliamagyarázatok jövője érdekében. A Garzó Gyula gyomai lelkész barátunk által, immár XI. évfolyamban szerkesztett bibliamagyarázati vállalat utolsó füzetében olvassuk a következő nyilatkozatot: „Emlékezhetnek tisztelt előfizetőink, hogy mikor e vállalatra vetettük kezünket, kijelentettük, miszerint — kellő pártoltatás esetében — nem kívánjuk letenni a tollat mindaddig, míg a teljes biblia magyarázatát be nem végezzük. Jogot adtak e kilátáshoz, az 1879. és 1880-ban megjelent hírlapi cikkek, melyek egy ily vállalat megindításának elodázhatatlan szükségességét, a leg-erősebben hangsúlyozták. Tíz év azonban a felől győzött meg bennünket, hogy — *nagyon kis sereg az*, mely, önként felvett kötelezettségének pontosan megfelelvén, támogatja vállalatunkat; míg a többség — melynek tetemes része, a nélkül, hogy lefizette volna tartozását, hagyott el bennünket, — éveken keresztül csak azt sem kérdezte: *van-e szükségünk az előfizetésre?* Így a vállalat fenn nem tartható. E visszás helyzet kényszerített bennünket arra, hogy a helybeli nyomdász urat megkínáljuk a folyóirat kiadásával, ki ez alkalmából a napokban, egy öntájékoztató „Értesítést“ már szét is küldött, mely alapon a jövő évre szóló jelentkezés, a kiadó hívatálnál, már kezdetét veheti. Ez esetben, — ha t. i. ő lenne a kiadó, mi csak a szellemiek gondját vezetnők a jövő évtől kezdve. — Egy üzletember kezei közt, — ki szakember az éféle dolgokban, talán szerencsésebb lesz a vállalat, míg másrésről a mi munkakedvünket meg nem nyomná le a naponként szorító anyagi gondok, a melyekkel tovább is küzdeni, okos meggondolással szándékunk nem lehet.“ Vajha egyházunk férfiai megmentenék e rendkívül fontos vállalatot a megsemmisülés veszélyétől, s anyagi segélyekkel támogatnák a kiadót, és a nehéz küzdelem évtizedét férfias kitartással átküzdött szerkesztőt a munka további folytatásában. Garzó tisztelt nevet vívott ki magának füzeteivel. Álljanak mellé a jobbak, mert lesz-e vajjon, ki fölteszi kezét a munkára, melyet ő elfáradtan hagyta ott?!

A békés-bánati ev. ref. egyházmegye mult hó 31-én, Nagy-Beeskereken kezdé meg közgyűlését, mely f. hó 2-án ért véget. E közgyűlés folytatása volt a n.-beeskereki ev. ref. templom felavatási ünnepélyének, melyről fentebb egy külön cikkben referálunk A közgyűlési részletes tudósítást közelebb egész terjedelmében közöljük.

Halálozás. Csécsi Nagy Imre, ér-adonyi ev. ref. lelkész folyó hó 7-én esteli hat órakor elhunyt életének 74, híven teljesített lelkészkedésének 47, és boldog házasságának 45 évében. Temetése folyó hó 10-én délelőtt ment végbe, a

környékbeli lelkészek, tanítók és a gyülekezet tagjainak nagyszámú részvétele mellett. Az elhunyt hű szolga koporsója felett a háznál nagytiszt. Szőke János esperes úr mondott gyönyörű imádságot; a templomban pedig IV. Mózes XX. 28—29. versei alapján Szabó Mihály ottományi lelkész úr mondott szépen kidolgozott egyházi beszédet és alkalmazást, ezután a lelkészek és a gyászoló gyülekezet tagjai felváltva vitték ki az elhunytat utolsó útjára a temetőbe, letették oda, hol nem fáj semmi, s édes a nyugalom a hosszas szenvedés alatt elfáradott testnek. Elhunytát kesergik: özvegye, két gyermeke; kik közül egyik Imre, aradi helyettes lelkész; négy kicsiny unokája. Sírátja a jó papot egyháza, az adonyi gyülekezet; továbbá lelkésztársai: kik is áldást kívánnak velünk együtt emlékére, békét poraira!!!

Helyreigazítás. E becses lapok f. évi szept. 5-iki számában egy cikk közöltetett a máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye őszi közgyűléséről. Többek közt említetik benne, hogy egyházmegyénk a 6-ik egyházkerület eszméjét szótöbbséggel elfogadta. Az igazság érdekében kötelesnek érzem magamat ez állítást helyreigazítani. Ugyanis az e tárgyban javaslatétel végett kiküldött bizottság javaslata, mely a felső-szabolesi egyházmegye e tekintetben hozott határozatát elfogadásra ajánlta, egyházmegyénk által oly rokonszenvvel fogadtatott, hogy ellene csakis egy egyén szólalt fel, az is a most meglevő öt egyházkerület egyesítését tüntette fel kívánatosnak. De mivel pártolásra ez eszme nem talált: a felső-szabolesi egyházmegye határozata szavazás nélkül fogadtatott el, a mi inkább mondható egyhangú, mint szótöbbséggel való elfogadásnak. Darabanth Gusztáv, egyházmegyei aljegyző.

Nyilatkozat. Alulírott, ki a nagybányai ev. ref. egyházmegye esperesét, nt. Benesik István urat, részint a „Közlapok Lapja“ hasábjain megjelent cikkeimben, részint egyenesen hozzá küldött leveleimben többször érzékenyen megsértettem, ezennel kijelentem, hogy miután komolyabb megfontolás után azon meggyőződésre jutottam, hogy *köztem és az esperes úr között egyes ön-ő számítású egyének szítják a viszályt, s vezetnek bennünket félre* s ily félreértésekből felizgatott állapotban követtem el sértéseimet, — tévedéseim beismerése mellett, — mint azt a felebbvalóim iránti tisztelet is kívánja, nt. Benesik István úrtól a nyilvánosság terén bocsánatot kérni kötelességemnek ismerem. Vámfalu 1891. szept. 13. Nagy Károly, ev. ref. lelkész,

Számadás a Magyar Prot. Irodalmi Társaság részére hozánk bejött pénzekről. Veres Imre irinyi lelkész úr a n.-károlyi egyházmegyéből (u. p. Portelek, Szatmármegye) 5 frtot küldött hozzánk a következő jegyzőkönyvi határozat kíséretében: „Felolvastatott főtiszt. Révész Bálint püspök úr levele, melyben az egyházak, lelkészek s általában minden hívek arra szólítanak fel lelkesen, hogy a „Magy. Prot. Irod. Társaság“-ot — a Társaságba való belépéssel — anyagilag erősítsék; mely püspöki buzdító felhívásra egyháztanácsunk egyhangúlag elhatározta, hogy egyházunk az alapító tagok közé lép, oly feltétel mellett pedig, hogy a belépést feltételező 100 frt tőkének 5%-át fogja fizetni évenként, a netaláni tőketörlesztésig. Melynek kapcsán reményli egyháztanácsunk, hogy a „Prot. Szemlén“ s egyháztörténelmi monografiákon kívül — mint azt a Magy. Prot. Irod. Társaság titkára a Prot. Egyh. és Isk. Lapban jelezte is — a népies nyelven s szellemben írott íratkákat is megnyerendi egyházunk, mi által egy lelkész és iskolai könyvtár alapját fogja megvetni.

Veres Imre lelkész, Kis József, Bakó András, Barabás Ferencz, Balog Sándor, Hajnal József, Ujlaki András presbyterek.“ — Hunyadi László fekete-tóthi lelkész úr a nagy-szalontai egyházmegyében (u. p. Talpas, Biharmegye) 4 frtot küldött a következő sorok mellett: „A M. Pr. I. T. részére van szerencsém tek. Miskolczy Húgó úrnak és Porcsalmi Róza úrnőnek, mint fekete-győri lakosoknak 2—2 frt adományukat tisztelettel beküldeni. Nevezett adakozók, adományukat a népies-, vallásos-, erkölcsi íratok terjesztésének támogatására kéri fordíttatni.“ — Szabó Menyhért gebei lelkész úr a n.-károlyi egyházmegyében, egyházközsége részéről a Társaság népies kiadványai alapjára 1 frtot beküldött. — Végre a főiskolai háznagy hivatalt útján 8 frtot vettünk kezeinkhez, melyből 3 frt a Biharmegyében fekvő pocsjai egyháznak, 5 frt pedig t. Szunyogh Zoltán pocsjai lakosnak egyszerűenkorra való adománya a Társaság pénzalapjára. Bejött eddig lapunknál 356 frt 80 kr, mely összeget e napokban Budapestre, rendeltetési helyére fogunk juttatni. Szerk.

Beküldettek. 1. Keresztyén hit- és erkölcsi tan. Főgymnasiumi és reáltanodai protestáns ifjúság számára. Irta Zsilinszky Mihály tanár. A második kiadást sajtó alá rendezte és némileg bővítette: Hörk József theol. tanár. Budapest. Kilián Frigyes m. k. egyetemi könyvtáros. (Ára ?). — 2. Reform. keresztyén vallás-tudomány. (Hit és erkölcsstan). Gymnasiumok, tanító- és tanítónőképezdek, polgári iskolák számára. Irta H. Kiss Kálmán ref. tanítóképezdei igazgató. Második átdolgozott kiadás. Budapest. Kiadja Kókai Lajos. Ára 60 krajczár. — 3. Bibliai vallásstan. Irta Kovács Sándor, gymnasiumi tanár. Második, a konventi tantervhez alkalmazott kiadás. Kiadja a sárospataki „irodalmi kör“ a főiskola költségén. Ára fűzve 70, fűzetlen 63 kr. Sárospatak az ev. ref. főiskola betűivel. Megjelent e mű, mint a sárospataki „gymnasiumi könyvtár“ XVII. kötete. E három vallástani kézikönyvet Kiss József csurgói vallásánárnak lapunk 31-ik számában jelzett művével együtt, mihelyt mostani sok dolgunktól megszabadulunk, ismertetni fogjuk. — 4. Kritikai dolgozatok és értekezések a jog- és államtudományok köréből. Irta Dr. Kovács Pál, a jog- és államtudományok tudora, köz- és váltó-ügyvéd, kecskeméti ev. ref. jogakadémiai ny. r. tanár. Kecskemét, Sziládi László könyvnyomdájában. A kecskeméti jogakadémia nagytehetségű és szorgalmú tanára, a legutóbbi idő óta igazgatója, szíves volt hozzánk beküldeni egy 63 lapra terjedő fűzetét, melynek tartalmát mi szakszerűleg megbírálni, vagy megbíráltatni nem akarjuk, de ismerve a szerző fényes tehetségét, a szakembereknek legjobb lelkiismerettel figyelmökbe ajánljuk. A fűzet tartalomjegyzéke következő: Kritikai dolgozatok. Az egyházi vagy praediális nemesek és birtokuk. Az osztrák baleset-biztosítási törvény. A mentelmi jog. Kritikai vázlatok: I. A közigazgatási gyakorlati vizsgák. II. Új kistükör. III. Visszapillantások hazánk régi igazságszolgáltatási viszonyaira. IV. A magyar házassági vagyoni jog. Értekezések. Rendészeti szolgálat Magyarországon. A nyugdíj-viszonyosság elve az állami és törvényhatósági szolgálatban.

A t. olvasó közönséghez. Költemények címen egy 14 ívre terjedő kötetet szándékozom a f. év végén kiadni. Tíz év óta részint az irodalmi társaságok felolvasó üléseiről, részint fővárosi szépirodalmi s napilapokból ismer a művelt nagy közönség, melyhez tisztelettel fordulok, hogy vállalato-

mat nagybecsű figyelmébe részesíteni méltóztassék. Barátait, ismerőseimet s mindazokat, kiktől a magyar költészet támogatást remélhet, bizalommal kérem, hogy kötetem megjelenését előfizetők gyűjtésével elősegíteni s a megrendeléseket *f. évi októberhó 25-ikéig* nevemre címezve beküldeni szíveskedjenek. A kötetet egy elsőrangú fővárosi czég állítja ki a legdíszebben. Ára fűzve 1 frt 60 kr, díszkötésben 3 frt. Gyűjtőknek 10 előfizető után tiszteletpéldány. Fényes reményekkel nem áltatom magamat. Jól tudom, hogy korunk anyagi jellemű világában kevesen lelkesülnek eszményekért; de azt is tudom, hogy hevülő lelkekkel a magasatos, a fölemelő iránt nem egyedül vagyok. Vannak, kik velem — ismeretlenül is — ama jóltevő ábrándokért együtt küzdenek, melyek az élet szebb, áldóbb útaira vezetnek, s melyek megőrzik a nemesebb vágyak iránt való fogékonyságot a szív, a lélek számára. Tőlük várom vállalatom felkarolását. Hazafias üdvözléssel Zilah, 1891. szeptemberhó 7. Petri Mór, főgymn. r. tanár, a Szilágy szerkesztője. — Ajánljuk e felhívást a szépirodalmi művek iránt érdeklődő olvasók figyelmébe.

A bárándi lelkészjelölésről két héttel ezelőtt írtunk. Közleni óhajtjuk ezúttal azon tudomásunkra jutott tényre, hogy Szele György tépei lelkész a jelöltek közül visszalépett, vagyis nem óhajtja nevét a választás alkalmával szerepeltetni.

Iskolai értesítők. 15. Értesítő a reformátusok debreczeni főiskolájában a tanítóképezdéről és az elemi iskoláról. Szerkesztette Joó István a tanítóképezde igazgatója és a főiskolai elemi osztályok felügyelője. Működött ez intézetünkben összesen 8 tanerő. A növendékek létszáma az első osztályban I. félévben 23. II. f. é. 21; a második osztályban I. f. é. 35. II. f. é. 28; a harmadik osztályban I. f. é. 29. II. f. é. 17; a negyedik osztályban I. f. é. 27. II. f. é. 15. Tanítóságra kibocsátott az I. félévben 11, a II. félévben 5 ifjú. A tanítóképességi vizsgálat eredményéről csak közelebb referáltunk. Ez intézettel kapcsolatosan volt a főiskolában egy tanítóképezdei gyakorló iskola 64 növendéssel és 6 osztályú elemi iskola, összesen 486 gyermekkel. — 16. A kolozsvári evang. kollégium értesítője. Az előljáróság megbízásából kiadja az igazgatóság. A nyolcz osztályú főgymnasiumban tanított 17 tanerő, a négy osztályú elemi iskolába 4 tanító. A tanulók létszáma következő: I. o. 82, II. o. 38, III. o. 45, IV. o. 43, V. o. 47, VI. o. 31, VII. o. 38, VIII. o. 26, együtt 328 növendék; e létszámból vizsgát tett 312, a 328 ifjú közül róm. kath. volt 25, gör. kath. 7, gör. kel. 3. ág. ev. 18, ev. ref. 248, unitárius 1, izr. 26, közülök 1 német, 8 oláh, 319 magyar volt. Szóbeli érettségi vizsgát tettek 23-an, kik közül jelesen érett 2, jól 7, egyszerűen 11, s javító vizsgára útasított 3. Az elemi iskola 4 osztályába összesen 158 gyermek íratott be, kik közül 8 időközben kilépett. A 158 növendék közül ev. ref. volt 129, luth. 2, róm. kath. 16, gör. kath. 1, izr. 10. Egy oláh fiút kivéve, a többiek mind magyarok voltak.

Szerk. posta. M. F. Nagyon köszönöm „A mi leányaink” című szép cikket. Oly fontos, nézetem szerint, e kérdés, hogy most, a synodaliák vitatása közben is, első helyet érdemel minden egyéb tárgy között. Közelebb meg fog jelenni. — A

tinta halnak. Kár az ilyen cikkel, édes barátom, a névtelenség köpenyébe bújni. Az okot ugyan sejtem, vagy tán tudom is. De méltányolni ilyen esetben sem vagyok képes. Jövő számban megindul. — *Ecsedi.* Az esperesi kinevezésnek nagyon örvendek. Csak legyen minél gyakrabban szerencsém. — *D. Gy. Fugyi.* Intézkedtem a dologban. A másik példányért természetesen nem kell fizetni. A mienk semmiképen nem akar lucratív vállalat lenni.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

az alsószabolcs-hajdúvidéki ev. ref. egyházmegyében levő t.-csegei egyház lelkészi állomására.

Ezen lelkészi állomás javadalma készpénz, termény, föld stb. az egyházmegyei hivatalos becslés szerint 903 frtra van értékelve, s így az állomás 2-ik osztályú.

A pályázati kérvények f. évi okt. 5-ikéig nagyt. Szeremlei József esperes úrhoz H.-Bőszörménybe küldendők.

Kelt Debreczenben, 1891. szept. 10.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat segédlelkészre.

A nagyvárad ev. ref. egyház egyik lelkészi hivatalánál a segédlelkészi állomás megüresedvén, felhívtnak azon s. lelkész atyafiak, kik alólírott mellett kápiánul alkalmaztatni óhajtának, hogy abbéli szándékukat első lelkész-képességi bizonyítványuk másolatával együtt velem közöljék.

Teendői lesznek: a n.-várad felekezeti nélküli iskolákban vallásitanítás heti 12 órán s a lelkészi teendőkben segédkezés.

Javadalma: mosáson kívül teljes ellátás s évi 200 forint, vagy a teljes ellátás helyett is kívánatra 200 forint s lakás.

Ez állomás lehetőleg azonnal elfoglalandó volna.

Pályázati határidő szept. 24.

N.-Várad, 1891. szept. 17.

Csák Máté,

ev. ref. lelkész, egyházmegyei jegyző.